

Основними противниками ратифікації Гаазької конвенції є організації, які сьогодні нелегально працюють у цій сфері, прикриваючись довіреністю батьків на провадження юридичної діяльності або повноваженнями перекладача для тієї чи іншої іноземної сім'ї. Тому треба якнайшвидше припинити діяльність даних організацій, які найчастіше за все просто наживаються на процедурі усиновлення, роблячи з цього звичайний бізнес.

Таким чином, велике значення на шляху до змін має міжнародне співробітництво, а саме підписання міжнародних договорів та взаємодія між органами влади різних держав. А приведення у відповідність норм національного законодавства міжнародним нормам, створить надійну систему захисту усиновлення іноземцями дітей, що є громадянами України.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення від 29 травня 1993 року URL : <http://zakon3.rada.gov.ua>
2. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року URL :<http://zakon5.rada.gov.ua>
3. Порядок провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2008 року № 905 URL : <http://zakon3.rada.gov.ua>
4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV: URL : <http://zakon4.rada.gov.ua>
5. Про охорону дитинства: Закон України від 27.07.2001 № 2402-III: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
6. Про ратифікацію Європейської конвенції про усиновлення дітей: Закон України від 15 лютого 2011 року N 3017-VI URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>
7. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 № 2947-III : URL : <http://zakon4.rada.gov.ua>
8. Заборовський В.В. Міжнародне усиновлення: проблемні аспекти URL : <http://dspace.uzhnu.edu.ua>.
9. Погорецька Н.В. Міжнародне усиновлення: проблемні питання URL : <http://www.nbu.gov.ua>

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В ПОДОЛАННІ ПРОГАЛИН У НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ТА АСПЕКТИ ВПЛИВУ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ НА ЮРИДИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

Баштова О.Г., здобувач ступеня вищої освіти магістра 1 курсу Навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: старший викладач кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ **Редькін В.В.**

Ратифікація Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. покладає на нашу державу обов'язок неухильного дотримання зобов'язань за цим міжнародно-правовим

документом, зокрема, щодо реального втілення верховенства права, гарантування прав людини та основних свобод, усвідомлення останніх як фундаментальної правової цінності.

Необхідність визнання обов'язковості практики Європейського суду з прав людини законодавчо ґрунтується на нормах п. 1 Закону України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» від 17.07.1997 р., згідно якого Україна повністю визнає на своїй території дію статті 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (далі – Конвенції) щодо визнання обов'язковою і без укладення спеціальної угоди юрисдикцію Європейського суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції, а також ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 р., де зазначено, що суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права.

У розвиток наведених законодавчих положень Пленумом Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у його постанові № 13 від 19 грудня 2014 р. сформульована правова позиція, відповідно до якої міжнародні договори України, які набрали чинності, можуть завдяки своєму пріоритету над нормами відповідних законодавчих актів України змінювати регулювання правових відносин, установлених законодавством України. При цьому вказується, що під час розгляду конкретної судової справи вирішення (подолання) колізії між нормою міжнародного договору України і нормою іншого законодавчого акта України належить до компетенції суду (див. Преамбулу до вищевказаної постанови Пленуму).

Отже, на сьогодні для України, як держави-учасниці Ради Європи, наявні всі підстави для застосування положень Конвенції та практики Суду усіма юрисдикційними органами держави з моменту оприлюднення. В практичній площині наведене означає, що в умовах недосконалості окремих норм національного законодавства, повної або часткової відсутності правового регулювання національні суди мають вирішувати такі справи безпосередньо на підставі положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини. Водночас при застосуванні національними судами положень Конвенції і практики Суду необхідно враховувати наступне: а) положення Конвенції та рішення Суду мають верховенство над національним правом для держав-учасниць; б) якщо права не передбачені в Основному Законі, їх реалізація можлива безпосередньо на підставі положень Конвенції; в) наявність 95 прогалини в національному законодавстві не перешкоджає особі апелювати в національному суді до норм Конвенції, а національним судам – виносити на їх основі рішення, у тому числі у випадку наявності прогалини щодо тих прав і свобод людини, які встановлені Конвенцією або рішеннями Суду; г) у випадках, коли законодавче регулювання на національному рівні здійснювалось на підставі рішення Суду (тобто після фактичної констатації Судом відповідної прогалини), при застосуванні цих норм необхідним є звернення до положень Конвенції або практики Суду,

оскільки інший підхід унеможливить застосування таких норм національного законодавства у світлі міжнародних стандартів прав людини.

Слід погодитись із думкою І. Кретової, яка справедливо відзначає, що ефективне впровадження правових позицій Суду щодо змісту гарантованих Європейською конвенцією прав і свобод може бути досягнуто тільки за умови їх врахування при тлумаченні положень про права людини у процесах нормотворчості та правозастосування, а також при правотлумаченні як самостійній формі діяльності держави (передусім, у конституційній юриспруденції) [1, с. 18].

В Україні проблемною наразі залишається ситуація, коли судова практика не визнає де-факто прямої дії норм про права людини та основні свободи у так званих важких справах, коли ці норми не можуть застосовуватися судами безпосередньо, а потребують конкретизації шляхом прийняття відповідних законів, які б визначали зміст цих прав та встановлювали б обмеження їх реалізації. Така позиція суперечить принципу прямої дії норм Конституції, відповідно до якого «звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі норм Конституції України гарантується» (ч. 3 ст. 8 Конституції України). Зазначене вказує на те, що суди не можуть відмовляти у здійсненні правосуддя на підставі відсутності конкретизуючого законодавства або наявності прогалин у законодавстві. У таких випадках практика Європейського суду з прав людини покликана відігравати вирішальну роль, адже остання разом із положеннями Конвенції має прямо застосовуватися національними судами як правовий інструмент, покликаний компенсувати відсутність конкретизуючого законодавства, а також сприяти вирішенню юридичних справ за умов наявності прогалин у національному законодавстві.

В рамках нашого дослідження правовим явищем, що здійснює вплив, є практика Європейського Суду з прав людини (ЄСПЛ) у вузькому її розумінні, тобто правові позиції Суду, а об'єктом такого впливу виступає правосвідомість фізичних осіб, на яких поширюється дія норм Конвенції, серед яких службові та посадові особи, що наділені державно-владними повноваженнями (прокурори, судді тощо).

Беззаперечним є той факт, що правові позиції ЄСПЛ, які сформовані у процесі розгляду справи по суті або при вирішенні питання про прийнятність скарги, здійснюють передусім правовий вплив, розуміння сутності якого в доктрині права характеризується полісемічністю.

А.М. Денисова пропонує розуміти правовий вплив як один із проявів дії права на широке коло суспільних відносин, свідомість та поведінку людей за допомогою правових і не правових (психологічних, ідеологічних тощо) механізмів. При цьому правовий вплив виявляється не в дії права як сукупності правових норм, а як «духу» (змісту та сутності) права [2, с. 4].

Виходячи із зазначеного, правовий вплив розглядається як сукупність емоцій, почуттів, внутрішніх установок та переконань, в яких відображається ставлення суб'єкта до права, виключаючи нормативне врегулювання його поведінки. Подібну позицію також висловлює Ю.М. Оборотов, який зазначає, що правовий вплив розглядається як ціннісно-орієнтований вплив права на

свідомість і поведінку людей [3, с. 187–88], а також В.В. Лазарев, який зазначає, що під дією права необхідно розуміти здатність права у певному середовищі справляти ідейно-мотиваційний вплив на особу чи групу осіб та як наслідок цього забезпечувати відповідно до своїх цілей, принципів та приписів правомірний характер людської діяльності та вчинків [4, с. 141].

Подібну позицію висловлюють О.В. Малько та М.І. Матузов, які зазначають, що категорія «правовий вплив» – це взятий в єдності та багатоманітності весь процес впливу права на соціальне життя, свідомість та поведінку людей. При цьому правове регулювання це лише одна з форм впливу права на суспільні відносини, що не охоплює всіх інших його форм, до яких вчені відносять: 1) інформаційно-психологічний (мотиваційний, імпульсивний) аспект; 2) виховний (педагогічний, ціннісно-орієнтаційний, загальноідеологічний) аспект; 3) соціальний аспект [5, с. 230–231].

В юридичній науці з цього приводу висловлювалась і протилежна думка. Так, з погляду А.С. Піголкіна, правове регулювання охоплює собою всі форми впливу права на суспільне життя: правотворчість, загально виховну роль права, реалізацію правових приписів в конкретних діях суб'єктів права, забезпечення виконання цих приписів, тобто саму правомірну поведінку, а також все те, що створює основи і передумови для такої поведінки, забезпечує її [6, с. 26]. Зазначена позиція, на наш погляд, є дискусійною, оскільки право може впливати на свідомість людини і поза межами регулювання її поведінки, формуючи при цьому ставлення до права та відповідні емоції. Так, наприклад, прийнятий парламентом закон, що не набув своєї чинності, або прийняте Європейським Судом рішення, що не набуло статусу остаточного, впливає на правосвідомість громадян, зумовлюючи у них позитивні або негативні емоції та формуючи відношення до зазначених правових явищ.

Підбиваючи підсумок, слід зазначити, що практиці ЄСПЛ як джерелу правового впливу притаманні наступні ознаки: а) є основою реального функціонування Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод; б) являє собою сукупність ідей (правових позицій), на яких ґрунтується правовий вплив; в) здійснює інформаційний, психологічний, виховний (ціннісноорієнтаційний), правоохоронний, соціальний та регулятивний вплив на свідомість та поведінку суб'єктів юридичної діяльності; г) забезпечує формування у свідомості людей нових суджень, правових установок, правових мотивів та правового інтересу до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод; д) є місцем (середовищем) звідки черпаються знання про Конвенцію, як правове явище, що є джерелом права; є) породжує правові наслідки, оскільки зумовлює виплату справедливої сатисфакції та необхідність вжиття заходів індивідуального та загального характеру.

Список використаних джерел:

1. Кретьова І. Ю. Тлумачення права: доктрини, розвинуті Європейським судом з прав людини : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01. «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / І. Ю. Кретьова. Харків, 2015. 23 с.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ: Ірпінь: Перун, 2004. 1440 с.

3. Денисова А.М. Правовий вплив: природа та функціональне призначення / А.М. Денисова // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2012. № 55. С. 3–10.
4. Общетеоретическая юриспруденция: учебный курс: учебник / [Ю.Н. Оборотов и др.; под ред. Ю.Н. Оборотова]; Национальный университет «Одесская юридическая академия». Одесса: Феникс, 2011. 436 с.
5. Теория права и государства: учебник / под ред. В.В. Лазарева. – 4-е изд., перераб. и доп. Москва, 2005. 472 с.
6. Матузов Н.И. Теория государства и права: учебник / Н.И. Матузов, А.В. Малько. Москва: Юристъ, 2004. 245 с.
7. Пиголкин А.С. Формы реализации норм общеправового права / А.С. Пиголкин // Советское государство и право, 1963. № 6. С. 25–36.

ЖИТТЯ ЯЕ НЕВІД'ЄМНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ

Білянська А.О., здобувач ступеня вищої освіти бакалавра 2 курсу Навчально-наукового інституту № 3, Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук **Терещенко Л.В.**

У сучасному світі збереження життя людства в міжнародному масштабі є значною соціально-правовою та морально-духовною проблемою. Вона пов'язана з прогресуючим зменшенням народжуваності, високим рівнем зниклих безвісти, безпліддям сімейних пар, одностатевими відносинами, старінням населення, на тлі зростаючої смертності від хвороб, воєнних конфліктів, що в комплексі загрожують національним інтересам (економічним, політичним, правовим) кожної держави, а також міжнародним відносинам. Легалізація застосування штучного переривання вагітності (аборт), допущення воєнних конфліктів, стрімке падіння народжуваності, є ігноруванням особистості людини, неповага до людської гідності повним знеціненням життя людини, порушенням невід'ємного права на життя. Суспільство, в якому присутні такі проблеми, немає світлого майбутнього, адже в ньому не повністю захищається право на життя.

Незважаючи на тривалу історію розвитку та визнання цього права на універсальному рівні, право на життя вперше було закріплено тільки в 1948 році у Загальній декларації прав людини. Стаття 3 Декларації. встановлює право кожної людини на життя, свободу та особисту недоторканність. Безперечно, право на життя, яке визнано у даній статті є найважливішим, без забезпечення цього права не можна говорити про реалізацію будь-яких інших прав. Гострі дискусії при розробці статті 3 Декларації відбувалися з приводу застосування смертної кари. Разом з тим, хоча питання заборони смертної кари і не було вирішено в Декларації, воно відкрито обговорювалося як важлива складова права на життя. Та на початку ХХІ століття смертну кару скасовано у багатьох державах, зокрема, у майже всіх європейських державах (окрім, наприклад, Білорусі).